

BURSA HALK KÜLTÜRÜ

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
II. BURSA HALK KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU
(20-22 Ekim 2005)
B İ L D İ R İ K İ T A B I

CİLT 2

Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü
Kültür Sanat Kurulu Yayınları
No:8

Bursa-2005

ULU CAMİNİN YAPILIŞI ve İBADETE AÇILIŞI İLE İLGİLİ HALK SÖYLENTİLERİ / MENKİBELER

Hüseyin ALGÜL*

Anahtar Kelimeler: Ulu Cami, halk söylentileri.

Sözlüklerde menkıbe genellikle, “Bir kahramanın veya ermişin olağanüstülükler taşıyan hikâyesi, din büyüklerinin veya tarihe geçmiş ünlü kimselerin hayatları ve olağanüstü davranışlarıyla ilgili hikâyeler...” diye tanımlanmaktadır.¹ Bu hikâyeler bazen bir savaş sahnesinde kişilerle bağlantılı olarak yaşanan kahramanlıklara dair olabilir. Bazen darda kalmış bir insanın yardımına Hızır gibi koşmakla ilgili olabilir. Bazen kahramanların ve ermişlerin olağanüstülükler taşıyan hikâyeleri olabilir. Bizim bu bildiride örneklendireceğimiz Ulu Cami örneğinde olduğu gibi bazen de temelinin atılışından hizmete geçişine kadar, hatta daha sonraki yüz yıllara da uzanarak bir kurum çevresindeki şahsiyetleri de kapsayacak tarzda kurum merkezli olarak ortaya çıkmış olabilir.

Esasında tercih edilen görüşe göre Ulu Cami, Yıldırım’ın (ö. 1403) emriyle yapılmıştır. Bu konuda müstakil bir kitap yazmış olan rahmetli Kâzım Baykal Hoca’nın tespitlerine göre de batı minaresinin dış yüzünde mermer taşa yazılmış olan kitâbe ile minber kapısının üstündeki ceviz oyma kitâbeden bu anlaşılmaktadır.² Ancak biz bu bildiride Ulu Caminin yapılışı ile ilgili sanat tarihi eserlerine intikal etmiş bilgilere değil, sempozyumun çerçevesine uygun olarak caminin inşasına başlandığı günlerden bugüne kadar yaygın bir şekilde halk dilinde anlatılagelen bazı menkıbelere ve söylentilere yer vermeyi ve bu söylentilerin çıkış sebepleri üzerinde de kısa

* Prof. Dr.; Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Yeni Baskı, II, 1007; D. Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, 11. baskı (İz Yayıncılık, İstanbul 1996), s. 757.

² Kâzım Baykal, *Bursa’da Ulu Cami*, (Hakimiyet Matbaası, Bursa 1989, 2. baskı), s. 19.

kısa yorumlar yapmayı düşünüyoruz. Bu söylentilerin sosyal psikoloji açısından analizi ve toplum kesimleri üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri ise başka bir bildiri konusudur.

Menkıbevî anlatıma göre Niğbolu Savaşı'ndan (25 Eylül 1396) önce Yıldırım, şayet düşmana karşı zafer kazanırsa Allah'a şükür niyetiyle yirmi adet cami yaptıracağına söz vermişti, yani bir çeşit adak adamıştı.

Niğbolu Savaşı'nda zafer elde edilince Bursa'ya döndüğünde söz konusu yirmi adet cami meselesini (adağını) devrin ünlü bilim ve tasavvuf adamlarından damadı Emir Sultan'a iletti. Yapılan istişare sonunda Emir Sultan (ö.1429), Yıldırım'a, yirmi cami yerine yirmi kubbeli büyük bir cami yapılması durumunda verilen sözün (adağın) yerine getirilmiş olacağını söyledi. Bunun üzerine Cami-i Kebîr (Ulu Cami) in yapılmasına karar verildi.³

Baldırzâde – Selîsî Şeyh Mehmed (ö. 1650), Bursa'da defnolunmuş din ve devlet büyüklerini ele aldığı Bursa Vefeyatnâme'sinde bu konuda farklı bir bilgi nakleder. Buna göre güya, Yıldırım, bir sefer dönüşünde elde edilen ganimetten Emir Sultan'a pay ayırıp vermek istemişse de o buna teşekkür ederek "bir cami yaptırınız, biz de sevabına hissedar olalım!" cevabını vermiş...⁴ Baldırzade'ye göre Ulu Caminin yapılma düşüncesi böyle doğmuş. Tabii ki burada padişahın bir seferini müteakip elde edilen ganimetten Emir Sultan için pay ayrılması zihne takılabilir. Bu da yine bir başka menkıbeye dayandırılır. Bilindiği gibi Emir Sultan Bursa'da Yıldırım'ın kızı Hundi Hatun'la evlendiğinde nikâhı devrin ünlü bilginlerinden ve Osmanlı Devleti'nin ilk Şeyhulislâm'ı unvanını taşıyan Molla Fenârî (ö. 1430) akdetmişti. Öyle anlaşıyor ki Yıldırım o sırada Balkanlarda seferde olduğu için muvafakatı (oluru) alınamamış ve bu yüzden de arada bir gerilim doğmuştu. İşte söz konusu bu gerilimin olduğu günlerde Osmanlı ordusu bir kaleyi kuşatmıştı. Kale duvarları bir türlü aşamıyor, kale kapısı da açılmıyordu. Kuşatmanın hayli uzadığı bir sırada kale kapısını içten bir dervişin açtığı görüldü. Görenler onu tanımıştı, fakat zafer elde edilip de ordunun ileri gelenleri sultanın başkanlığında toplanınca kale kapısını açan kişi yoktu, ısrarlı aramalara rağmen de bulunamamıştı. Yıldırım, zafer ve fütuhatla Bursa'ya döndüğünde vaktiyle kale kapısını açan derviş de karşılayanlar arasında idi ve o derviş Emir Sultan'dı. Bu hadise üzerine Yıldırım'la Emir Sultan arasında düğün sebebiyle ortaya çıkan gerginliğin sona erdiği görüldü. İşte, Yıldırım'ın, Emir Sultan için

³ Kâzım Baykal, a.g.e., s. 21.

⁴ Baldırzâde, *Vefeyatnâme*, (Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, no: 13819), *yp. 11 b.*; Baldırzâde Selîsî Şeyh Mehmed, *Ravza-i Evliyâ*, (hızr. Mefail Hızlı-Murat Yurtsever, Arasta Yayınları, Bursa 2000), s. 80.

ganimetten pay ayırmayı düşünmesinin sebebi buydu. Belki de bu, düğün çevresinde oluşan rahatsızlığın ortadan kalkması ile ilgili geliştirilmiş bir menkıbedir. Bununla beraber yukarıda belirtildiği gibi bazı kaynaklar Emir Sultan'ın ganimetten pay almayı değil de bir cami yapımının sevabına ortak olmayı tercih edişinin Ulu Caminin yapılması konusunda bir başlangıç olabileceğini söylerler. Ancak gerek klâsik kaynakların önemli bir kısmı, gerekse Kâzım Baykal gibi son devir çalışanları bildirinin başında nakledilen adaklı anlatımı tercih ederler.

Bir şekilde yirmi kubbeli bir cami yapımına karar verildikten sonra caminin nerede yapılacağı üzerinde düşünülmüş; Caminin nereye yapılacağı araştırılırken Emir Sultan Hazretleri rüyasında manevî bir varlığın cami yerini parmağıyla çizerek işaret ettiğini görmüş, sabahleyin oraya bakınca çizilen yerde çimen bittiğine şahit olmuş, daha sonra burası padişaha da gösterilmiş, o da yeri beğenince cami inşaatına başlanmış.⁵

Senâî'nin naklettiği başka bir menkıbeye göre ise Ulu Caminin yaptırılacağı yer tespit olunmuş ve içindeki binalar istimlak edilmişti. Fakat bir kadın, "başkaca yerim yok, başımı nereye sokarım?" diye feryat edince Yıldırım, meseleyi, Emir Sultan Hazretlerine havale edip, "himmetinize kalmıştır" demiş, Emir Sultan (Kd. s.), "*el-umûru merhûnetiîn bievkatihâ*: Her işin gerçekleşeceği bir vakit vardır" diyerek, sultanı teselli ve teskin etmiş. O gece, kadın bir rüya görmüş, rüyasında mahşer günü olmuş, herkes, Hz. Muhammed'den (s.a.v) şefaât umuyor, onun "Livâü'l-Hamd" adlı sancağına koşuyormuş, kadın da aynı sancağa doğru koşmak istiyor, ama gücü yetmiyormuş. Derken kadın büyük bir tedirginlik içinde feryada başlamış. O sırada bir zebânî gelip hâlini sormuş, kadın, "Herkes cennete girdi, bense giremiyorum" cevabını vermiş. Bu sefer zebânî, "evini Yıldırım'a ver, yoksa inatçılardan olur, cehenneme girersin!" deyince kadın o esnada uyanıvermiş, bir de bakmış ki, evi nur ile dolmuş, "elhamdülillâh, ben de cennetlik olmuşum" diyerek huzura ermiş ve o geceyi ibadetle geçirmiş.

Emir Sultan, o gün, sabahleyin erkenden Yıldırım'ın yanına gitmiş ve "*Hak Teâlâ tarafından Ulu Camiyi inşa etmek işaret olundu, ecri bol ola!*" diyerek cami inşaatına herhangi bir engel kalmadığını iletmış, az sonra kadın da bizzat Yıldırım'a giderek evini teslim etmiş.⁶

Bu menkıbeler Emir Sultan Hazretlerinin Sarayla/üst yönetimle ilişkisinin hayli ileri boyutlarda olduğunu ve Ulu Caminin yapılışı esnasında da etkili olduğunu göstermektedir.

Cami içindeki şadırvanla ilgili bir söylenti ise şöyledir: Nakl olunur ki, Yıldırım, Bursa'da Ulu Cami'yi yapmayı murad ettiğinde tam ortasına

⁵ Kâzım Baykal, *Bursa'da Ulu Cami*, s. 21.

⁶ Senâî, *Menâkıb-ı Emir Sultan*, İstanbul 1290, s. 85-87.

isabet eden mahalde bir hatunun evi olup satın alınmaya imkân bulunmamış. Çünkü kadın bir türlü satmıyormuş. Daha sonra inşaat tamamlanınca birkaç yıl hatunun evi, caminin ortasında kalmış. Sonra hatun ölünce ev mirasçılarından satın alınmış. Fakat, vaktiyle kadının rızası olmadığı için padişah o kısmın ibadet yeri olmasını arzu etmeyip, şadırvan yapmayı tercih etmiş.⁷

Bu, herhalde, insan haklarına verilen önemi belirtmek için halk muhayyilesinin geliştirdiği bir menkıbe olsa gerektir. Yoksa, esasında bu, mimarlık tarihimizde belirli bir dönemi yansıtmaktadır.

Ulu Caminin inşası ve devamında gelişen olaylarla ilgili pek çok menkıbe nakledilir. Bunlardan biri de inşaat esnasında Şeyh Hamîdüddin Aksarayî – Somuncu Baba'nın (ö. 1412) işçiler için fırınında pişirip gönderdiği ekmeklerle ilgili anlatımdır. Fırıncılık yapması itibarıyla "Ekmekçi Koca" olarak da tanınan bu zat-ı muhterem, söylentiye göre Ulu Cami inşaatında çalışan işçiler için hazırlayıp pişirdiği somunları/ekmekleri merkebine küfeler içinde yükleyip sarar gönderir, merkepceğiz de bugün halkın ziyaretgâhlarından biri olmaya devam eden Somuncu Baba fırınının olduğu yerden inşaat mahalline şaşırmadan gider, işçiler bunun Ekmekçi Koca'dan geldiğini bilirler, ekmekleri alıp merkebi geri yollarlar, hayvancağız tekrar fırına geri dönermiş. Bu menkıbede halk muhayyilesi Ulu Cami inşaatında çalışan insanlara gıda olacak ekmekleri o devrin mümtaz bir şahsiyetinin fırını ile ilişkilendirerek olaya bir değer yüklemiş görünüyor. Bu konuya Bursa'da Ulu Cami adlı meşhur eserinde yer veren merhum Kâzım Baykal Hoca, Somuncu Baba'nın Ulu Cami'nin ilk vaiz ve hatibi olduğunu belirttikten sonra –ki, biz bu hususa caminin ibadete açılışını naklederken değineceğiz- kendi hayatında da devam eden bir gözlemini şöyle nakleder:

Yakın zamanlara kadar Ulu Cami altındaki Sahaflar Çarşısı başında (Somuncu Baba'nın) ekmek sattığı yer olduğu rivayet edilen noktada çarşı esnafı sabahleyin dükkânlarını açmazdan önce toplanır, bir dua yaparlar ve sonra dükkânlarını açarlardı.⁸

Halk arasında yaygın söylentiye göre caminin ibadete açılışından önce Yıldırım ile damadı Emir Sultan arasında geçtiği söylenen konuşma hayli ilginçtir. Şöyle ki, Ulu Cami inşaatı tamamlandıktan sonra güya Yıldırım, Emir Sultan'ı çağırarak ibadete açmadan önce mabedin bir eksikliği olup olmadığını sormuş. Emir Sultan, "her bakımdan uygundur, lâkin tek kusuru var, o da tedarik olunursa mükemmel olur!" demiş. Yıldırım merakla, "o kusur ve eksik nedir?" deyince: "dört köşesine birer meyhane..." cevabını

⁷ Taşköprîzâde, M. Kemâlüddin, *Tarih-i Sâf - Tuhfetü'l-Ahbâb*, İstanbul 1287, s. 33; İsmail Hami Danişmend, *Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, İstanbul 1971, I, 196.

⁸ Kâzım Baykal, *Bursa'da Ulu Cami*, s. 37.

vermiş. Padişah bunu oldukça yadırgasa da Emir Sultan, “niçin taaccüp edersiniz? Bilmez misiniz ki, mü'minin kalbine Allah'ın nuru tecelli eder anlayışına göre kalp, ilâhî tecelliyatın aydınlatıldığı bir yerdir. Esasen, yadırganması gereken husus, sonsuz manevî derinliklere eriştirilen kalbin harama bulaştırılması değil midir?” yorumunu yapmış.⁹

İşte bu olaydan sonra Yıldırım'ın tövbekâr olduğu nakledilir.

Bu menkıbe üç şeye işaret ediyor: Birincisi, Emir Sultan gibi üstün kişilikli bilim ve tasavvuf büyüklerinin dine ve töreye uymayan bir şeyi herhangi bir saray mensubunda bile görseler “emr bilmaruf nehy anilmünker: İyiliği yayıp kötülüğe engel olma” kuralı gereğince eleştirmekten ve uyarmaktan çekinmemeleri. İkincisi, devlet adamlarının bu tür uyarıları olgunlukla karşılayabilmeleri. Üçüncüsü de bu uyarıların o dönemin sosyal hayatında birtakım olumsuzluklara işaret ediyor olması. Bu sonuncu tespiti ele alırsak o dönemde Yıldırım'ın Sırp asıllı eşi Despina ve Sırp kayın biraderleri kanalıyla saray çevresine içki gibi bazı alışkanlıkların sızmış olduğu, ayrıca, mahkemelerde rüşvetle iş yapma âdetine rastlandığı bir şekilde bazı gözlemler olarak kaynaklarda nakledilir.

İlk dönem tarihçilerinin savaş mağlubu olan padişahların yenilgisine sosyal hayattaki bazı bozulmaları ortak etme çabalarının da böyle menkıbelerin çıkmasında etkili oldu söylenmektedir. Çünkü eski devirler itibariyle kamuoyu, padişahların yenilgisini hazmedememekte, yenilgiyi onların şahıslarıyla kayıtlı saymamakta, yenilginin arkasında içtimaî sebepler aramaktadır.

Caminin ibadete açılışı ile ilgili menkıbevî anlatıma göre tekrar Somuncu Baba'ya dönmemiz gerekiyor. Şöyle ki, kaynaklarda belirtildiğine ve halk arasında hâlen yaygın olan söylentiye göre Yıldırım, Ulu Caminin açılışı esnasında, ilk vaaz, ilk hutbe ve ilk cuma namazının Emir Sultan tarafından kıldırılmasını söylemişse de, Emir Sultan, “Somuncu Baba varken bu iş bize düşmez” demiş. Halk arasında, “erenler gönülden söyleşirler...” şeklinde yaygın bir söz vardır. O zamana kadar o zatın ilimde derinliğini Yıldırım dahil kimse bilmezmiş ve meşrebi icabı kendini gizleyenlerden imiş, fakat bu durum Emir Sultan'ın malumu imiş... Emir Sultan'ın işareti üzerine Yıldırım, görevi Somuncu Baba'ya vermiş, Somuncu Baba, sırtının meydana çıkmasının mahcubiyeti içinde Yıldırım'ın emrini yerine getirmiş. Gerçekten de fevkalade etkili bir hutbe okumuş, gönülleri fethetmiş.. O gün büyük bir kerametine de rastlanmış.. Şöyle ki, gözler hep Somuncu Baha'nın üstündeymiş, herkes onu daha yakından görmek istiyormuş... Caminin doğu, batı ve kuzey kapılarından çıkan cemaatten her biri, “Somuncu Baba bizim kapıdan çıktı, onu yakından görme fırsatını bulduk” diyormuş... Somuncu

⁹ Taşköprizâde M. Kemâlüddin, *Tarih-i Sâf - Tuhfetü'l-Ahbâb*, s. 33; İ. Hami Danişment, *Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, I, 196.

Baba, bunu takip eden günlerde evinde ziyaretçilerin aşırı hücumuna maruz kalması üzerine Bursa'yı terk etmiş ve bir daha görülmemiş. Sonraları Aksaray'a yerleşmiş ve orada irşad (insanlara doğru düşünmeyi öğretme ve yararlı işler yapma alışkanlığı kazandırma) faaliyetine başlamış... Hacı Bayram Veli Hazretleri de onun yetiştirdiği büyük velilerden biri olarak tarihe geçmiştir.¹⁰ Buna göre Emir Sultan Hazretlerinin cenaze namazını Bursa'ya gelerek Hacı Bayram Veli'nin (ö. 1429) kıldırması bir tesadüf sayılmamalıdır.

Süleyman Çelebi'nin (ö. 1422), 1409 yılında yazdığı *Vesîletü'n-Necât* adlı meşhur Mevlid'i de menkıbeye göre Ulu Camide cereyan ettiği söylenen bir olayla bağlantılı olarak yazılmıştır ve o sırada Süleyman Çelebi, Ulu Cami'de Din Görevlisi (İmam) olarak hizmet etmekteydi. O sıralarda Yıldırım ile Timur arasında meydana gelen Ankara Savaşı'nın sonucu olarak Osmanlı yönetimindeki çözülmenin toplumsal hayata ve düşünce alanına bazı olumsuz yansımaları olmuştu. Muhtemelen bu sıkıntıların toplumsal hayatta hissedildiği bir zamanda, kaynaklarda dışarıdan geldiği belirtilen bir bilim adamı/bir vaiz, Ulu Camii'nde yapmış olduğu dinî içerikli bir sohbette, "peygamberleri arasından hiç birini ayırt etmeyiz" (Bakara, 285) meâlindeki âyeti baz alarak peygamberler arasında herhangi bir derece/efdalîyet farkı olmadığını ve dolayısıyla Hz. Muhammed'in de derece bakımından diğer peygamberlerden ve Hz. İsa'dan bir farkı olmadığını iddia etmişti. Dinleyiciler arasında kültür düzeyi yüksek bir zat ise, "işte bu peygamberlerden bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık" (Bakara, 253) meâlindeki âyetten yola çıkarak farklı bir yorum yapmıştı. Buna göre bilim adamının sohbetinde zikrettiği âyetle kastedilen şey, peygamberlerin görev ve sorumluluklarının gereğini yerine getirmede müsavi olmalarıydı. Halbuki aynı sûrede geçen diğer bir âyet, bazı peygamberlerin Allah katında derecelerinin diğer bazılarına göre daha yüksek olabileceğini gösteriyordu. İşte, böyle bir tartışmaya tanık olan ve Hz. Muhammed'in (asm.) tüm peygamberler ve insanlar arasında Yüce Allah nezdinde en yüksek derecede olduğuna inanan Süleyman Çelebi, ona beslediği muhabbeti merkeze alarak "*Vesîletü'n-Necât*" adlı Mevlid'ini yazmıştır.¹¹

¹⁰ Bkz. Âşıkpaşazâde *Tarihi*, İstanbul 1332, s. 201; İsmail Belîğ, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*, Bursa 1287, s. 27; *Tercerne-i Şekâik*, (mtc. Mecdi Efendi, İstanbul 1920), s. 75; Kâzım Baykal, *Bursa'da Ulu Cami*, s. 21; Mehmed Ali Aynî, *Hacı Bayram Veli*, İstanbul 1343, s. 65 - 67.

¹¹ Mevlid'in yazılış sebebi ve metni ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Necla Pekolcay, *Mevlid-Süleyman Çelebi*, (Dergâh Yayınları, İstanbul 1980), s. 15 vd.; Faruk Kadri Timurtaş, *Mevlid-Süleyman Çelebi*, (Millî Eğitim Basımevi, 1000 Temel Eser, İstanbul 1970), Önsöz, IV-V; Kâzım Baykal, *Süleyman Çelebi ve Mevlid*, (yayına hazırlayan: Kadir Atlansoy, Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu, Bursa 1989), s. 30 vd.

Son olarak hâlen halk arasında yaygın biçimde anlatılan bir söylentiden de bahsetmek uygun olur. Halk telâkkisine göre Ulu Cami, bir mabet olarak mübarek olmasının ötesinde Hızır Aleyhisselâm'ın uğradığı bir yerdir. Söylentiye göre günün birinde Hızır Aleyhisselâm Bursa Ulu Camiine uğramış ve içindeki şadırvandan abdest alarak hırkasını minberin sağ tarafında kible duvarındaki meşhur vav harfinin üstüne asmış. Bu söylentinin etkisinde kalan halktan bazıları söz konusu vav harfi önünde iki rekât namaz kılıp dua ederek ihtiyaçlarını Allah'a arzitmeyi gelenek hâline getirmişler. Bu geleneğe son zamanlarda sınava girecek öğrencilerin orada namaz kılarak başarı için dua etmeleri de eklenmiş.

Bu sonuncu söylentide görüldüğü gibi Bursa Ulu Cami gibi kuruluş dönemine yakın büyük mabetler çevresinde bazı menkıbeler güncel yansımalarıyla yenilenerek varlıklarını sürdürürler. Bunlardan kimileri cami inşaatının yapılış süreciyle ilgili, kimileri camiye artı bir değer yükleme, halk nezdindeki manevî kıymetini artırma, kimileri devrin padişahının otoritesi ve karizmasını yansıtırma, kimileri o devirlerde üst yönetime yakın çevrede yer alan bilim ve tasavvuf adamlarının manevî mertebelerinin derecesinin yüksekliğini ifade, kimileri üst değerlerde bütünleşmenin yararlarına ve idarî hayattaki zafiyetin toplumsal hayata olumsuz yansımalarına işaret amacını gütmektedir. Bu menkıbelerin çıkış ve yüzyıllar içindeki anlatılış biçimi sosyo-kültürel açıdan ele alındığı ve sosyal psikoloji uzmanlarınca yorumlandığı takdirde bunların kamuoyu üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri daha net bir biçimde ortaya çıkabileceği gibi tarihî hadiselerin karanlıkta kalmış bazı kısımlarına ışık tutabilir.

Kaynakça

1. Âşıkpaşazâde Tarihi, İstanbul 1332, s. 201; İsmail Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, Bursa 1287, s. 27; Tercerne-i Şekâik, (mtc. Mecdi Efendi, İstanbul 1920), s. 75; Kâzım Baykal, Bursa'da Ulu Cami, s. 21; Mehmed Ali Aynî, Hacı Bayram Veli, İstanbul 1343, s. 65 - 67.
2. Baldırzâde, Vefeyatnâme, (Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, no: 13819), yp. 11 b.; Baldırzâde Selîsî Şeyh Mehmed, Ravza-i Evliyâ, (hızr. Mefail Hızlı-Murat Yurtsever, Arasta Yayınları, Bursa 2000), s. 80.
3. Baykal Kâzım; Bursa'da Ulu Cami, Hakimiyet Matbaası, Bursa 1989, 2. baskı.
4. Doğan D. Mehmet; Büyük Türkçe Sözlük, 11. baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 1996.
5. Faruk Kadri Timurtaş, Mevlid-Süleyman Çelebi, Millî Eğitim Basımevi, 1000 Temel Eser, İstanbul 1970.

6. İsmail Hami Danişmend, Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1971, I, 196.
7. Kâzım Baykal, Süleyman Çelebi ve Mevlid, (yayına hazırlayan: Kadir Atlansoy), Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu, Bursa 1989.
8. Necla Pekolcay, Mevlid-Süleyman Çelebi, (Dergâh Yayınları, İstanbul 1980).
9. Senâî, Menâkıb-ı Emir Sultan, İstanbul 1290.
10. Taşköprîzâde, M. Kemâlüddin, Tarîh-i Sâf - Tuhfetü'l-Ahbâb, İstanbul 1287.
11. Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, Yeni Baskı, II, 1007.